

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үндүрүлгөнгөн

1965 ч.
ИЮНЬ
10
ЧЕТВЕРГ
№ 135 (6153).

Өртөз 2 көп.

РСФСР-НИҢ ДЭДИ СОВЕДИН ЧЫЛДЫРА
ДУГАЙЫНДА
РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунун
ЧАРЛЫ
РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунун донта-
дыры болза:
РСФСР-ниң Совет Федеративтик Социалисттик Респуб-
ликасының Дээди Совединин алдыгы чылдагының
бешки сессиясын 1965 чылдың июль 8-те Москва хоо-
райга чылдырар.
РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунун
даргазы Н. ИГНАТОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунун
секретары С. ОРЛОВ.
Москва, 1965 чылдың июль 8.

Найыралчы беседа

Мурнуу Вьетнамның хосталгазынын национал фронтунун (МВНФ-тик) Совет
эвилелинде доктаамал төзөлекчи чериниң баштыгы, МВНФ-ТК-зының кежигүчү Даг
Куанг Минь июль 8-те Кремльге СССР-ниң Дээди Совединин Президиумунун Даргазы
А. И. Микоянга чорган.
Чылым болгаш найыралчы байдалга өрткөн беседаның үзүндө Даг Куанг Минь
МВНФ-ТК-зының президиумунун даргазы доктор Нгуен Хуу Тхонун чагазын А. И.
Микоянга дамчыдып берген. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш чөптүг дем-
селди чорудуу турар вьетнам улуска акыл-дуума эл-сеткил каттыштырылганы болгаш
дуаламчызы дээш СССР-ниң Дээди Совединге, бүгү совет улуска өөрүп четтириши-
кенин ол база илергейлээн.
Совет кижилер Мурнуу Вьетнамның маадарлыг улусун оон ыдыктыг демселди-
ге моон сонгаар-даа бүгү хемчег-биле деткир дээрзин А. И. Микоян медеглээн.
(СЭТА)

ТАРЫЛГАНЫҢ ЧАЙГЫ АЖААЛGAZY

Көдөңниң ажил-ишчилеринин, ылангыя механизаторларын
деминг күш-ажалынын түнелдиге чаксы хову ажылы ам барык
дооступ турар. Баштайгы тарыттыгын шөлдерин унужу өөрүчүг.
Ол болза чеди чылдың сөөлүгү чылынны байлак дүжүдүнүң илере-
ли, СЭКП Төп Комитетинин март Пленумунун шийтирине сө-
рук кирген бистин тараажыларының чүтүлүгү ажылдаанынын
көргүзүү болур. Ындыг болза-да, ол дээрже албек дүжүт дээш де-
миселдин чүтөс өгөзи, ооң баштайгы үе-чадазы дээрлин көдөңниң
ажыл-ишчилери, ылангыя тараажылар аки билер. Чагай дүжүт өс-
түрүп алырынга демселдин ам чаа үе-чадазы—тарылганың чайгы
ажалдаанын харыс салгалыг үеи келген.

Тараа болгаш көдөз ажил-агынын өске-даа бүгү культурала-
рынын өтүмдигине көрүнүсү чотур шыгы—чайгы суггарылга
онза негеделиг болур. Республикада суггарылганын нинти бай-
далы өрткөн ажил-агы чылдан дээрже организааттыгынган. Чи-
жээ, чакылда мурунда 18200 гектарын суггарар турган, херек
кырында 26 муң гектар ажыг шөлдү суггарган. Моон-биле калы
чаксы суггатын шынары чамдык черлерде дыка четпес болганын
база айтыр херек.

Республикада улуг ажил-агыларын бирээки «Найырал» сов-
хозта байдалы чикке айтып болур. Улуг-Хем суг ажил-агы
эргелелин кол ижерени эш А. Ножкинниң хыналдазынан алыр-
га, Терезинин суун чүтөс хуңду чангыс элчегде ажылдааш, дү-
не халас агыскан турган. Айымрыгынын алдыгы шөлдө сумунар
белеттигизинен, ону суггары-биле быгытлааны 28 киж
шү хонукта хей маппа олурган. Шаа ындыг чорук үшкү болгаш
өске-даа шөлдерге болуп турганын хыналда плереткен.

Чакылда мурунда суггарган шөлдү 3—4 хонга тарым чү-
түмүг. «Найырал» совхозта ону база хамдып турар. Чижээ, беш
шөлдү апрель 15-те суггарып дооскан, а чакылданы майның
15-те, хөрүсү 10 сантиметр ханы кургай бергенде чоруткан. Ол ыш-
кыш тарылганын чайгы ажаалдаш, ылангыя суггарылга совхозта
амга чедир организааттыгынган турар. Олурган суггар деп-
шилгелиг чаа арганы агроном эш Бондарының херекке албайн ту-
рары база шын эвес.

Чөөн-Хемчик районда улугаттыр каттышкан Ленин аттыг колхоз
тарылганын чайгы ажаалдашче база кошкак кичээгел салып
турар. Бо хуңерге чедир чангыс-даа гектар тараа суггартылган.
Суггатыч эвенелер сумунарын хол хуңертиг казып, аңаа хей күш,
үе-шак үндүрүп турда, буга кастыгар тускай машиналар колхоз-
чуларын хууда ногаа шөлдеринде ажылдагынып турар. Шаа ындыг
чөптөстөрүн чылдагыны холкоотун удуруткучуларын айтыр-
га, «ол бистин хөрөөс» деп харылап турары таарышпас.

Тарылганын чайгы ажаалдаш Тес-Хем, Эргин, Өвүр районна-
рын ажил-агыларынган, Каз-Хемин «Октябрь 30 чылы», Бин-
Хемин «Халык» колхозтарында болгаш «Улуг-Хал» совхозта он-
за четпес. Чаксы суг ирүзүндө-да халас агып өрткөн, ол ышкыш
амгы чак суун тараа шөлдеринге база шын ажылдап турар.
Шаа ындыг чөптөстөрүн дарый чайладыр, тарылганын чайгы
ажалдашче, ылангыя суггарылга кичээгелни уландырары
чүтүлүг.

СЭКП Төп Комитетинин март Пленумунун шийтирине амил-
ралга чедикшигенин боттандырышкан, чүткө тараа бүдүрени
улам көвүдүлери дээш чарышты Тыякын тараажылары бүтү чүт-
кө ышкыш улам-на үр-түнөөдүг калбартып турар. Чаксы хову
ажылын агротехниктиг негеделер дүзүр чорутушкан, ылангыя
амгы ажаалда, суггарылга кичээгелни тайла экижиткен болур.
Ында тарылан, көдөз ажил-агынын өске-даа культураларын
унужу чагай дүжүтү илереп турар. Бо чылын чаксы суг-
гарылданы «Элегес», «Сүт-Хал», «Барлык», «Төз» совхозтар,
Барыш-Хемчикте «Большевик» колхоз эки организааттан, тарыла-
ның чайгы ажаалдаш база багыт эвес. Шаа ындыг хемчегдерини,
организааттыг удуруткучуларын уламындал ол ажил-агыларын шөл-
деринде туштун амы байдалы өөрүчүг.

Өрткөн чылын тарылганын чайгы ажаалдаш, ылангыя суг-
гарылданы багыт организааттаандыг бистин республика нинтиги-
биле чегенчиг дүжүт алган. Шаа ындыг байдалды болдурбас сорул-
га биле дарый боттүг хемчегдерин организаатар, ажил үчүстөктөрдө
быгытлаан кижилерин, тараажыларын харыс салгалын бестер
херек. Барыш-Хемчикте Сааа Сюрюк, Сүт-Халда Василий Бирби
ышкыш үлгүлери суггарычылар, чагай дүжүт өсүрүп алырынга
мастерлер республикада хей. Оларын ажил-дүжүлганын чөр бол-
ганга негеделер, ажилдын бүдүгүрү, эки шынары дээш чарыш-
ты тараажылар, механизаторлар өртүзүгө калбартыр учураут.

Кукуруза, сөөлдө, картофель, ногаа ажаар эвен удуруткучулар,
агрономдар амы кичээгелни олуруткучуларын аразын сайырадыр
культураларын ажаалдашче, бок үнүштерин аргыларынче, суг-
гарылданы шын организаатарыңче уландырары чүтүлүг.

Тараа болгаш көдөз ажил-агынын өске-даа культураларын
үчүстөктөрдө ажилдап турар кижилер, механизаторлар депшил-
гелиг чаа аргаларын шийтештишкан, агротехниктиг ажаалдашчы
эки хуузалдаа бедик шынары чорутар. Дүңгүтүндөн бөгүн, а
даарта оон-даа эки көргүзүлгү болур дээш, Төрөн чүткө улам-
на хей болгаш эки шынары тарааны бүдүрери дээш чарышты
үр-түнөөдүг калбартыр чүтүлүг.

Колхозтарын болгаш совхозтарын удуруткучулар, көдөз
ажыл-агынын район эргелелин ажилдашчылар тарылганын
чайгы ажаалдаш кайда, канчаар чоруп турарын доктаамал хай-
гаараар, оон үчүстөк бүрүндө ажилдын шынарын экижиринче
хүн бүрү кичээгел салыр учураут.

Чаа машина

Хову-Аксинин хлеб пекарны-
ның коллектив майда 10 муң
рубльдин продукциянын бүдүр-
дээлганын 10,9 муң кылдыр чү-
сеткен. Хлеб, булочка кылгыла-
рынын шынарын экижилеп, оон
ассортиментин көвүдүлүр сорул-
ганы олар боттарынын мурнунга
салган.

Ынтангаш хлебин шынарын
экижиринче холбашты алын-
ган чамдык хемчеглерин айтып
болур. Эргижиреп калган маши-
нага далангы шиктин келгенде,
хотууш артып каап турган.
Сөөлүгү үндүрүлгенин «Пионер»
деп чаа машиназын мыза тургу-
скаан соонда, далан ам-на аргы
кылдыр шикитинин турар
аппарат. Ховушкан далангы цех
интинге көвүдүп турган болза, ам
буо үндүрүр териги аны өрөөдү
тускайлаан. Ол чорук далангы
хөөдөргө эвээш үеи чарылдап,
ажылды дүргөдөп турар.

СЭТА-ның дыңнады

Космичинг делгемни болгаш Хүн системанын план-
металарын шинчилээринин программасын дүштүр
Айның таласынче космос ракетаны салып үндүрерин
1965 чылдың июль 8-те Совет Эвилелинге боттандыр-
ган.

Космос ракетанын бортунда хемчээшкенин бол-
гаш өртөм ажылынын аппаратуразы-биле дериттинген,
1,442 килограмм деңгил «АИ-6» дээр автоматтыг
станцияны тургускан. Салып үндүрүшкүнү хай чада-
лыг ракетаның дузазы-биле боттандырган. Ракетаның
сөөлүгү чадазын баштай Чериниң кылымал спутнигиниң
орбитазыны салып үндүргөн, а оон соонда программа
дүзүрүр автоматтыг станцияны Айже шимчээшкенин
траекториязынче үндүргөн.

Шилип алдынган траектория-биле Айга чедир авто-
маттыг станцияны умудуушкуну үш чартын чыгам
хонук үргүлчүлөр. Телеметриктинг, хемчээшкени болгаш
өртөм аппаратуразын умудуушкунун программасынга
дүштүрүр автоматтыг арга-биле, а оон соонда Черден
радио командалары-биле ажилдадыр.

«АИ-6» дээр автоматтыг станцияны умудуушкуну
н хайгаараарын, оон траекториязын параметрин
тодарадырын, өртөм информациян Черге хүлээп алы-
рын тускай хемчээшкени комплексе-биле боттандыраар.
«АИ-6» дээр автоматтыг станцияны шимчээшкени
траектория дүзүрүр, санап көргөнгө чоок кылдыр
чорутуулар.

Имнь 8-те Москваны-биле 13 шак турда, «АИ-6»
дээр станция чөр кырынын тоңазын барымдаалап
алырга, Черден 21 муң километр ыран турган, ычкан
оон координаттары чөөн долготого 160 градус 21 ми-
нута болгаш соңгу долготого 36 градус 53 минута бол-
ган.

«АИ-6» дээр автоматтыг станцияда тургускан бүгү
аппаратура таарымчалыг ажилдап чоруур. Тарышты-
рылга-саналга төвү кирип турар бүгү-ле информацияны
сайгарып ажилдап турар.

ВЦСПС-ТИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА

Агаар корабльдеринин пассажирлеринге

Чыл бүрүдө он-он миллион совет
кижилер агаар океаны-биле аргыштып
турар. Чүртүтүн дыка хай районна-
рында агаар транспорту пассажирлер
харылазынын кол хевир болу бер-
ген.

Аэровокзалдар, гостиницалар ту-
дуун, хоорайлар биле аэропорттар
аралында сөөртүгелерин, ин-
формас-справка албан черинин ажи-
лы, билеттерин садарын, багажын
хүлээп алыры болгаш бөөрини база
аңаа-дүзө чедиринин өске-даа хе-
вирлерин организаатары экижиле-
ри-биле сөөртүгелерин өздөздөн ка-
пылаштыр чорутуп турар. Хамааты
ужар чүдүдү ажил-агы болгаш
профилет организаатлары ужу-
душкунуларын аймыл чок болур

чорутуу хандылар, доктаамал болу-
рун бедилер, сөөртүгелер экижилер
биле улуг ажылды чорудуп турар.
Ычканда-даа бүгү-ле чүе ам-лаа
ыракта чедир кылдылган. Ажил-
агы болгаш профилет организа-
атлары агаар транспортуң пас-
сажирлерин хандыларын канчаар
ажылдап турар дугайында айтыр-
гы чүтүлүшкөн көргөн ВЦСПС-тин
президиумунун хуралында ол дуга-
йын колдунда дузалажып көргөн.
Ужудушкунуларын расписанияны
чыдалаан чокка үрөз таваргыла-
ларын бар болуп турарын демел-
дөөн. Информас-справка ажылы
багай тургустунганын, пассажир-
лерин кичээгел чок көрүңүң фак-
тыларын айтып турган. Чамдык хоо-
райларда аэропортка чедир чоруу-
рунга артык шаг-үени үндүрбөс дү-

гаймыда дуздуг сагыш салымшы-
нын сайбай турар. Нинтинин чөп-
пелитегин организаатарында улуг
чөптөстөр база бар. Бирги херекел-
дик эрежеок чүтүлгө чүдүлгөн, бе-
лек алмаал, бодунарын болгаш жүр-
налдарын садарын аңгелеп тургус-
паан ындыг аэропорттар база бар.
Министерство чөптөстөрүн чылда-
дыр талазы-биле хемчеглерин ап ту-
рар дугайында хамааты ужуз чүдү
министринин бирги ораалакчыны
Г. С. Счетчиконун меделели
ВЦСПС-тин президиуму хүлээп ал-
ган. ВЦСПС-тин президиумунуң хү-
лээп алган доктаалына агаар тран-
спортуң пассажирлерин хандыра-
ны экижилер дугайында хемчеглер-
ин айткан.

(СЭТА-нын корреспондентизи).
Москва.

БИСТИҢ РЕСПУБЛИКАДА

Кварталдыын доозупкан

САРЫГ-СӨП. (Телефон-биле).
Ында райулеттин комбинатынын
директору А. Г. Пересторнин-би-
ле бистин корреспондентини кыс-
ка беседа кылган. Чеди чылдын
шинтирлал чылынны ийги квал-
талында бердинген планын
оонаалгаларын райулеттин комби-
натынын ажилчыларын хуузаа
бетинде доозуп турарын ол өө-
рушкү-биле амыткан.

Район төвүнүн үстү дүжүлдө
чугай өрткөрдө чедир ажилчылар-
нын ажылы хайымшыкын. Ын-
да үш амычын: Анатолий Кам-

залаков, Виктор Арчунаев болгаш
Петр Исачков олар кварталда 20
тонна чугай өрткөрдө планын хуу-
заа бетинде ийи бүдү чартып ка-
тап ажыр күсеткенер. Квартал
төңүзүңгө чедир бестин ам-лаа 30
тонна чугай өрткөрдө арга ба-
рын ол шалымчылар азап турар.
Комбинаттын туулубучулары 390
муң кезек туулубуну бр кварталда
бээр деп планын оонаалган ал-
гаш, ону ам бестин 500 муң кылдыр
күсөдүп алкан. май планымдан
ажыр 60 муң кезек туулубу ажыр
бердинген. Туулубу бүдүрүр шектин
эдинчел мастери эш Коробкин,
туулубу хевилекчи эш Камзала-
кова, чолаачы Левых, тракторист-
бультозерист эш Дегелев олар ын-
да шыгарал турар.

Дарынчылар база-ла олар-
дан калыш чок амылаан. Квар-
талда 3 муң рубль түнүгү ийги
продукция бүдүрүр планын олар
хуузаа бетинде 3,5 муң рубль түң-
гө күсөдү берген. Валентина Во-
ронкина, Зинаида Пышккина, Ва-
лентина Тресбукова олар ышкыш ше-
вер мастерлер мында мурнакчы-
лар болбушкан.

Райулеттин комбинатынын ба-
жы интинге хергелээр өт-хе-
рескелдер кылдыр неги кварталда
6 муң рубльдин продукциянын бү-
дүрүп үндүрүр планын бр хуңер-
ге чедир күсөтүшкан. аңаа не-
мей 3 муң рубльдин казыналы
кылгыларын бээр деп хүлээлгени
алган ажилдап турарлар.

Даалганы ажыр күсөткен

Коммунист Борис Чикаревка удурткан «МАЗ-205»
маркалыг самосвалдар чолаачыларын бригадам
«Дог-дуг» комбинатын транспорт цегиниң социалист
чарыжынын мурнуку одуруун ээлеп турар.

Ол чолаачылар арыгаар фабрикаже руда дажылап
ажылдап тургаш, өрткөн айда пландан дашкаар 3 муң
тонна чүжүктү сөөрткен. Олар амы хуңерде-даа темпи-
зин кошкатпайн турар.

Самосвалдар немешкен

Чаа-чаа автомо-
бильдер бистин рес-
публиканың орукта-
рында үзүк чокка
чоруп турар апар-
ган. «ЗИЛ-130» мар-
каның самосвалда-
ры ам көстүп келги-
лээн.
Ындыг 15 чаа ма-
шинаны ийги чүжүк
автоажыл-агыны ал-
ган. Эштер Ак-оол,
Вохмин, Марков,
Маров, Ярославцев
болгаш өске-даа
мурнакчы чолаачы-
лар оларын башка-
ар.

Картофель болгаш ногаа олуртуктазы бистин республиканың
чөр-чөрлеринде дооступ турар. Бин-Хемин «Искра» колхозунуң
ишчилери элээн наш гектар шөлдө картофельди тараан. Ол амынга
тракторист Федор Сугарован болгаш картофель олуртукчулары Ле-
ган Козлов, Николай Никитин ийдепкейлиг киришкен.
ЧУРУНТА: Ф. Сугарован (трактор чанында), Л. Козлов, Н. Ни-
китин ажил үзүндө.

Фото М. СУГЕ-МААДЫРНЫҢ.

Ташкент область. Калинин районунуң Куйбышев аттыг колхозун-
да чөстө-каты чыгып турар. Сад ажилдакчылары гектардан на 55
центнерден эвээш эвес катты ап турар.

ЧУРУНТА: мурнакчы чыкчык Миноров Убайдуллаева.
Фото Т. ШАМСУДИНОВТУУ.
СЭТА-ның фотохрониказы.

КООПЕРАТОРЛАРЫНЫҢ ХУРАЛЫ

Июнь 8-те Центросоюзун чөвүлелин Москвада ажиттыгынган хура-
лынга совет хергелел кооперациянын чүтүлгө сорулгаларын чүтүлгө
турар.

1964 чылда болгаш бо чылдын бирги кварталында хергелел коопе-
рациянын ажил-чорудулазынын түнелдерин дугайында, СЭКП ТН-
ның март Пленумунун шийтирине-биле холбаштыр оон сорулгалары-
нын дугайында Центросоюзун баштаар черинин даргазы А. П. Климов-
тун илеткелин хурадым киржикчилери дыңдаан.

Хергелел кооперациянын бүтү эвенелеринин ажил-чорудулазын
улам ынай сайырадыжыларын, көдөңниң ажил-ишчилерин хандыраарын
экижилерин, кооператив салымнын культуразын бүтү хемчеглер-биле бе-
дирлерин көдөз ажил-агынын хөгжүдүрүнүн перспективалары ийеге турар
дээрин илеткелин болгаш сарап бергенер демделгэн.

1964 чылда үрүмкөп садар сазыг четкини 10 муң бүдүрүлгелерге
өскөдөн хуралга айтып турган. Аш-чөм бараанынын кулавырларын
көвүдүлүр талазы-биле чаматын алган хемчеглеринин түнелдиге хлөб
болгаш хлөб-булка кылгыларын, чигирин, кондитер кылгыларын, балык-
ты, үнүш үзүн, консервалары садары көвүдүш.

Өрткөн чылда хергелел кооперацияны картофель, погаалар, чимистер
болгаш кат, эдүк болгаш чиг-эттин өске-даа чамдык хевирлерин салып
алырынын планын ажыр күсөткен.

Моон-биле кады санал бергенер хергелел кооперациянын ажил-
чорудулазында ам-лаа бар улуг чөптөстөрн демделгеп, ол чөптөстөрн
чайладырынын оруктарын айтып турган.

(СЭТА).

Баштайгы хүнде

«Тинелге» совхозтун төп салбырынын хойжулары хой
кыргыздазынче кирген. Ажил-агында кыргыз чогуур
7086 хой бар. Амы үеде 30 кизи хой хачызы-биле тура
дүшпейн кыргып турар. 40 хеи электрининг чачы база
кыргыздаже кириптеринге белең.

Тарылгадан хосталган механизаторлар кыргызда
пунктузунун ажилчыларынга дузалажыр деп турар.
Баштайгы хүнде 130 амы хойну кыргааннар.

«Найрал» совхозтан

Кидин-түлүн

Бо совхоз республиканын улуг
хой ажилдыг ажил-агыларын
бирээки. Бо чылдын совхоз 30 муң
хире шээр малды кыргып, күрүң-
ге 86,2 тонна дүктү дүжүр. Ам
совхозтун салбыр бүрүндө хой
кыргыздазы кидин-түлүк чоруп
турар. Эрткен чылын кыргызда-
зын 49 хуузуң электринин кыргы-
ла-биле чоруткан болза, бо чылын
хол-биле кыргыпас, чүтө электри-
лэг хачы-биле кыргымыр. Кара-
Талда, Урбүлзе, Кызыл-Дага
шүптү 96 хачымы кыргызда пук-
туларын тургустунган.

Кара-Талда 28 хачымы агрегат
кыргызда эгелээден бээр кадар-
чылар С. Байыр-оол, А. Хойган,
К. Чыбал оларын муң амы
өшкүлери кыргып дооскан. Өшкү
кыргыздазын доостуру билек, хой
кыргыздазынче кирген. Хойнуң
дүгүнү хозалганын барымдаалап
кадарчы Т. Манлай-оолдун бөдүүн
дүктүгү хойу баштады кыргызда-
зын эгелээ. Кадарчы бөдүүн дүк-
тү бир хойдан 2,5 кг дүк кыргып
алыр хүлээгелиг. Хойнуңуң хү-
лээлгени күсөтүшкан болурун
баштайгы түнелдер көргүзүп ту-
рар. Чижээ, оон хой кыргып ту-
рар кыргызчылар Ч. Чускук,
Ч. Балчи болгаш өскө-даа бир
хойдан на 2,5-тен 3,5 кг чедир
дүктү кыргышкан.

Сөглээн сөзүн ээлеп шыдаар

«Найрал» совхозтун Булу-
Терек салбырынын мурнакчы ма-
лыны Хүлэр Кечилек чеди чылдын
шинтирлал сөөлүгү чылын күш-
ажылы чедикшигенин-биле дооз-
дур дээш бодунда оонашкан тө-
рүр хойларын 100 хой бүрү-
зүндө не 95 хураганын, кыргызда
үзүндө оларын бирээкиден не
2,5 кг дүктү кыргып алыр, ол ыш-
кыш чыгып кезер өйдө 10
тонна сугенин бөдүүн күжү-биле
кезип белеткээр деп бедикте ху-
лээлгени алган.

Эш Кечилек алган хүлээлгени
чедикшигени күсөдүп, төрүр
100 баш хойга оонаштыр 97 хура-
ганын менди камгалап алган.
Малчынын кодамында төрүр
хойлары ам-даа бар. Ынтангаш
малын оон-даа бедик түнелдиге
көргүзүп болур.

Дүжүлганың малчы эки шы-
нарыг, сугенин белеткээр сорул-
га-биле бо чылын чазаалап чөп-
ни чогуу Ховушкан деп черини
сиген шөлдерин, оон чанында эрг
суггарылга бутазын ажилдаш-
шан, суггарып эгелээ.

1965 ч. июнь 10

Аны-дунма чурттарның тудуглары

ЮГОСЛАВИЯ. «Дубровник» деп гидроэлектростанция асылалда кирген. Ам ол станция, күлө ийи агрегаттык бирээм асылалда киргенде безин, кыда бир кылымдар киловатт-шак электрэнергияны асылалда үнүрүп чыкканда оралган.

БЕНГРИЯ. Сахаламбатта нефть асылалда кылар заводту асылалда кирген. Ол болза ийиш аскер беш чылдың эң улаз чад туду болур. Болгонч эриктинден «Найрал» нефть дайкыдылазы-биле ында асыл кээл турар нефтьни ук завод асылалда кыларын эгелзэн.

Заводтун бирд элчизинч бугурулге күчүзү — чылда бир миллион тонна нефтьни асылалда үндүрер.

ПОЛЬША. Варшавадан ырак эвес Мицоня — хоорайжыгында чуртка керемит бугурур баштайын комбинатты асылалда кирген. Бугурулуңку түчүзү — чылда 100 муң кубометр керемит. Ол туду асылалда тус черки байддарында таарыштыр бугурур талазы-биле совет технологияны чедикшир асылалда польша инженерлер чедип алган.

(СЭТА).

Немец аныяктарның үнү

Ажылчын аныяктарның VII нинти-герман конгресси Магдебуртта доозулган. Оң ажылчын ийи герман чуртунелерден каш-каш муң аныяк ажылчыннар киришкен. Даштыкы чурттарның аныяктар төлөөрлери, оң иштинде ВЛКСМ-ниң төлөөрлери конгресске аалчылар болуп олурткан. Төлөөр тайбынны хандырамын аныяктарынын, Германияныкы чангыс эви дээш, бугу немец уластуң ааскежиктер келер үеи дээш демиселди аныяктарын чуталаажып көргөн.

ПСНП ТК-ының бирги секретары, ГДР-ниң Куртне Чевулауниң даргазы В. Ульбрихт конгресске чүве чуталаан. Германияныкы каттыжарынык аныяктарына доктааган.

(СЭТА).

Хүрээлеңи өзүп турар

РИМ. (СЭТА). Бо чылын Италиянык Коммунистг партия-зынга 107.288 кижи кирген. Ол-ла үеңиш иштинде аныяктар-ның итали коммунистг федерациязының составы барык 45 муң кижиге көвүдзүн. Чүгле майда безин партиянык болгаш итали комсомолдун хүрээлеңинге 12 муң кижи кирген. Бо саннарны «Унига» солун партия биледин солур талазы-биле кампаниянык чоруп турар дугайын дыңнаткышан бижеэн. Солунуң медээлери-биле алырга, июнь 3-ке чедир 1.711.851 коммунистер 1965 чылда партия биледин алган.

Боливияда байдал

ЛА-ПАС. (СЭТА). Боливиянык оң-оң профсоюз удурукчулары башкарыкык шериг эрге-чагыргазы-ның болгаш чепсектик күштерин үгүдзүл турар дерзин үгүдзүлгелерге таварышпас дээш чурттап үнүп чоруп турар.

Рудниктерин районнары шериглер мурунку хевээр дээш бөлүлгөзүн. Ажылчын чоннарын холуңда ам-даа туруп турар рудниктер шериглерин эрге-чагыргалар чорудар болуп турар. Дагыларын ажил төлөөрлери кызырар болгаш алам муң чарлаз ажилчыннары үндүрер дугайында чазак панын «контрреволюция-биле ову» «айы-даа чедер» кылып болур деп, шериг эрге-чагыргазының база бир даргазы болгаш чепсектик күш-терини командирлакчызы генерал Альберто Овандо медээлзэн.

ДАШТЫКЫ ПАРЛАЛГАНЫҢ ДОПЧУЛАЛЫ

Польша Улус Республиканык тараачынырының чачыл болган байырлалының дугайында хей информацияны «Трибуна люди» солун «Польша суурра байырлаз» деп эгенин аадаанда паралаан. Польшага тараачын димчакшыкни эгелзенинде бэр 70 чыл болганы-биле капсарлашкан ол байырла-биле холбаштыр болуу-да чыскалдарын, мингилерин, журамышкынынын дугайы аныяк-даа польша солуннар база бижеэн.

Фашистг өлүрүкчүлериң араатанзы үгүдзүлгелеринг демдээ болу берген Лидия дээр чехословак суурга массалык мингит болган. Гитлеринг араатаннарын ол суурну чок кылганында бэр 23 чыл боозаны-биле холбаштыр ол мингитинг чымылдарган. Ол мингитинг дугайын чехословак парала-га бижеэн.

«Дженинай-4» дээр америк космос кораблының ужуушукунун дугайын хей-хей даштыкы солуннар бижип турар.

Вьетнамда байдал дугайында информациялар солуннарда мурунку хевээр хей черин эзеп турар. Муруну Вьетнамның Чудай районунда АКШ чад шериг-агаар баазанын туткан деп «Нью-Йорк таймс» Сайгондан телеграммага бижип турар. Англиянык «Дейли экспресс» солуну фельдмаршал Монтемери-биле интервьюн паралаан. АКШ-тың Вьетнамда политиказын ол шүгүмчүлөп, ол аныяктыгы даян-биле эвес, харын политика талазы-биле шиптирлээр аргазын дилеп тавырыче Вашингтон кыйгырып турар.

«Ядролук чепсекти дүжүрери дээш шипчээшкени» чыл бүрүд болур конференциянык дугайында дыңадылганында «Гардиан» «Дейли Уоркер» солуннар ол конференциянык кыжжикчилери Англиянык лейбористг чазан АКШ-ның Вьетнамда политиказын деткип турары дээш буруу шапканын демдээлдеп турар.

АКШ америк чуртунелер органи-зациязын адын тудуп алган, Вашингтонун негелделерин хүлээп алыр кылдыр тура халышкан-нарын удурукчузу Камагачону

Вьетнам улус-биле эп-сеткил

каттыштырылгасы

Конференция доозулган

ХАНОЙ. Вьетнамдык демисежип турар улазу-биле эп-сеткил каттыштырылганың профсоюз-лини ийги делегей конференция-зы бодунуң ажылы дооскан.

Чангыс эп-сеткил-биле хүлээп алган резолюциянык конференциянык кыжжикчилери Вьетнамда америк агрессияны шыңгыс буруу шапкан болгаш Муруну Вьет-намын хосталганын национал фронтунуң база ВДР-ниң чазан-нык туружун вьетнам аныяктарын шиптирлээринг хүлээп ап болур кара чангыс туруш кылдыр буру-ну-биле чүлүдүзүгөн.

Америк агрессияны доп-дораан соксадыр дээш, америк шериглер-ни үндүрер болгаш Муруну Вьет-намда америк баазаларын үзүт-каар дээш база ВДР-ниң девискээ-рин бомбалап турар чорукту доп-дораан соксадыр дээш демиселдин шипчээшкенин улам калбартыр дугайында шиптирлер конферен-

циянык кыжжикчилери хүлээп ал-

ган.

Уш документтерин: делегей-лик ажылчы чоннарынга болгаш профсоюздеринг кыйгы-рыны, АКШ-тың ажылчын аны-зынга болгаш улазуңа кыйгы-рыны, Муруну Вьетнамның ула-зуңа чагааны база хүлээп алган.

Вьетнам улустун чептүг деми-селдин деткирин күштөлдүрер деп, делегейлик ажылчы чонна-рын болгаш уластарын кыйгыр-бышаан, конференция муруну-вьетнам улуска мораль болгаш материалдык дузаны, оң иш-тинде боо-чепсек-биле болгаш ка-жан фронт ону эргежок чутула деп санаанда муруну-вьетнам улустун талазынга туруп, дайыл-дажырынга белең эки-турачылар-биле дузалажыны көргүзүрүнүң эргежок чутулазын демдээлзэн.

(СЭТА).

Бомбалаашкыннарны соксадыр

ХАНОЙ. (СЭТА). Нге-Ан можунуң наймысала Вьет хоорайда чуртта-кчыг районнарын, чамдык заводтар-ны болгаш хей-икитинг албан чело-лерин каш-каш бөдүк америк само-лёттар бо чылдың июнь 4, 5, 6 хү-неринде бомбалап болгаш боолуп турган. ВДР-ниң девискээринде тур-такчыг өске-даа хей-хей районнар-ны олар бомбалап болгаш боолуп турган деп, ВДР-ниң даштыкы херек-тер министрствозунун ВНА агент-лел даштыкык медгелелинде чутала-лап турар.

Ол дээрге Каттышкан Штаттарның империалистеринг база дагы агрес-сиянык дерзин үгүдзүлгелер, ВДР-ниң хамарышпас чорутууга болгаш бот эргезинге кайгы кыжжышкыны, Вьетнам талазы-биле 1954 чылдың Женеве дугуржулгаларын өп-биле үрзүн болуп турар дээрин ол ме-дгелдеде оозаткан демдээлзэн.

«Вьетн» можунуң наймысалагыч америк укур чутула араатанчы-халдаашкыннары болза, бомбалакчы

самолёттарнык объекттерин чүг-ле

«кап болгаш бетон» болуп турар,

американнар чүг-ле шериг объект-

терин, ындыг болула оларын кызы-

гаарыг бомбалап турар дээрин,

иң дугайында президент Джо-со-нуң

мөгич бадыткалдарын-сойгалап

илереткен деп, ВДР-ниң ДХМ-ниң

медгелелинде чуталап турар.—Му-ру-

нуу Вьетнамга бодунуң долу ашты-

рышкыны болдурбазын оралаш-

каш, америк империалистер Сонгу

Вьетнамын девискээринг дашыны

шиптирлеринг айымалыг оруу-биле

улам-на ыктайлап бар чыдарлар».

УЛУСТАР БУРУУ ШААП ТУРАП

Америк аг-шеригини Вьетнамда дээрбич үгүдзүлгелери болгаш Домин-икан республиканык шипти херек-теринг АКШ-тың дерзин холгаар-лашыкы делегейлик хей-икитинг сүртүлери үргүлчүлөшкөн.

«Империализмниң болгаш неоколо-ниализмниң күштери Вьетнамга болгаш Доминикан республикага хамар-лаштыр авантюристг политиканы чорудуп турар-дыр» деп, Индонезия-нын премьер-министринг бирги ора-лажыкы болгаш даштыкы херектер министри Субандиро медээлзэн. Аме-рик империализмниң Вьетнамда бол-гаш Доминикан республикада анык-агрессиязын шыңгыс буруу шапкан.

Нидонезиянык чазан барын талаан

күрүлгелеринг чепсектик халлашкын-

нарынга удуру, национал хосталга

дээш бугу делегейлик улустарынык

демисел-биле эп-сеткил каттыш-

тырылганы илеретип турар деп, Су-

бандиро оозаткан демдээлзэн.

ГДР-ниң, ГФР-ниң болгаш Барыш

Берлиниң анык ажылчынары

ажылчын аныяктарынык чедип нинти-

герман конгрессиңге АКШ-тың импе-

риалистеринг вьетнам улуска удуру

агрессиязын буруу шаап турар удуру-

лашышкынык резолюциязын хү-

лээп алган.

Гулла талазы-биле ам болур кам-

панияга белеткек дугайында ма-

териалдары япон паралага бижип

турар. Япониянык политиктиң

нариятарынык удурукчулары

боттарынын сонгулда мурундалык

платформаларын таймырлап,

каш-ла хонгаш медгелелерин кы-

лыптарал деп солуннар дыңат-

кан.

Совет Эвилелинге чорутушкуну-

нун түнелелеринг дугайында инди-

иң национал конгресс партия-

нык парламент бөлүкүнү күсүс-

мууну хурамынга премьер-министр

Шастринг чуталганын дугайың

инди солуннар дыңадып турар.

Паралаганын демдээлдеп турарың

бузулар алырга, премьер-министр

деп-чорук конгресс үр-үкүлгелдиг

болуп, ийи чурттарын аразында

найралды улам бижылганынга

найт берген деп медгелзэн болуп

турар.

ЕРЕВАН. Арин-шрайм шыңгы. Хэрзэнде — дөрт орденнерик кожалары, Италиянык дээди дайынык чыкканы—Гарибальд сылдызы каастаан кижик. Бо болза 1944 чылдың август Франци-ның муруну күсүне орканизастаан, Бирги совет-партиянык полктун командирин, укур чүгү развед-чыны, кылавырда укур чүгүлүн полковник Александр Аркадьевич Казарянның скульптура-лык чуртундур. Совет Эвилелинги хей национал-дарынык төлөөлөкчилери турар полк француз патриоттар-биле кол-холундап туттунчуп алган, гитлерик эселекчилерге удуру дайылдажып тур-ган. Гар биле Лозер департаменттерде дык хей чурттажынык суурларын, оң иштинде Фло-рак, Виллар, Монд, Алес, Нам хоорайларын

совет дайышчыларын кыжжылгасы-биле хостакан. Бирги совет партиянык полктун организастары-нга чедир А. Казарян Францида интернационал-ч партизан батальонун командирлап турган, ол батальонда италилеринг отряды база бакташ турган. Немец-фашистг эселекчилерден Фран-цинык хосталганының 20 чыл ою-биле холбаш-тыр, гарибальдчыларның француз ассоциация-ның президенти Гарибальд сылдызы А. Ка-зарянга тыныска.

Скульптураның чанында А. Казарян (солондой талазында) биле скульптураның автору респу-бликанык аалдары чуртундур Т. Чореккан. Фото Э. ИСАКЯННЫ. СЭТА-ның фотохрониказы.

Хүннүн чугула айтырыгларын илереткен

ЧАА ШИН
БОЛГАШ КӨРҮКЧҮ

МЭЭН БОДАЛЫМ

Тес-Хеминг малчынарынга, тараажыларынга болгаш албан-халашчыларыга республиканың хей-жумушун театрынык артистери Сергей Пюрбюу «Ынакшыды камнаар херек» деп чад шинин бараалгатканнар. Шин болза солун, утка талазы-биле эки, хүнүн чугула айтырыларын шиптир-леп турар. Совет хэрэжени конуң күш-ажыл-га кыжжылганы, чамдык дүжүмүстүг, эрге-дуза-лаз аныяктар, эш-өөрүн дорамчылар болгаш өг-бүдесини каржы-дошкун кижилерин сойгалап көргүсөн.

Шинап-ла, бистин удурутур ажылдакчылары-ныста Маспыкай шыкаш шак ындыг чыдап кал-ган ийи-чангыс кижилер ам-даа бар болгай. Мас-пыкайның ролон артист Тавакай чедикшикниң эки ойнаан.

Аныяк артист Бегзи Сүрүмаанын ойнааны Ни-яның ролу база эки болган. Донгуу аажы-чанга чачыртылап хэрэжени кижиниң ажал-агыга шү-дүргүзү, эртем-билг дээш кызымаккай чүткүлдү оон кыстүп турар.

Чамдык удурутукчулар кадрларын үнелеп көрсөс, оларын ажылы холгаарлаар, чылдагаан чок херге кайы-хамнаа чокка ажылдап үндүрер фактыларын сойгалаан Т. Намчыл ойнааны Деспикетин овуру-хевиринде чедикшиг илэр-зэн.

Бо шинде база бир кай айтыры болза аныяк, чаш ынакшыды камнаар херек, калың дайым чо-ругдалар-биле шиптирлээр, камнаар үкелээр ду-гайында көрүкчүлөргө билдирип турар.

Устура чуталаан чедикшиктер-биле чеге-лештир шыкаш ам-даа бичин таарышпас чүлээр бар деп болзар мен.

Колхоз амдыралын көргүзүп турар бо шинге колхозтун амы, амдыралында, экономиказын бижигилеринг, кижилер-биле ажылда партия-нык ролон азын көргүсөн деп болзар мен.

Моон-биле холбаштыр, черле мичаш болдур көр-гө, партиянык төлөзү — парторг кижиз элзэн чи-диг, чечен дылдыг болур болза эки шыкаш. Оон ынай эччини бодунуң бажымынга эмилетке кедер ак халадым кедип алган турар кылдыр көргүс-кени чептес деп болзар мен.

Ол шыкаш Деспикетин кадайы Еленанын овуру-хевирин, мен бодап көрүмгө, арай-ла чептес шыкаш. Бистин эртин келген оруустан-лаа, аны-гы бистин тыва кыстарын-даа алгаш көргө. Еле-на шыкаш, ындыг хэрэженин чок болгу дег.

Шинин көрүп олурган, кижини болазынга мындыг бодаалар база кирип кээр-дыр. Шинде чамдык чүлөөлери орус шиптирлер апкан-даа шыкаш, шаала хааныг Россиянык үеңде чурт-тап турган бай помешик, чызып хэрэженин овуру-хевир сагышка кирип келер-дыр.

Сергей Пюрбюу «Ынакшыды камнаар херек» деп шини бистин амыг үеңисте көргүзүп турар, бодунуң мурунгу салгынын соруглазын чедип алган дээш чыгынын турбас.

Л. Тараан.

МЕН БАЗА УЛАШТЫРПТАЙН

С. Пюрбюу «Ынакшыды камнаар херек» деп шинин Эринге база көр-үдөс. Кижиз бүрүз-ле шинде болушкуну болза, хевир-биле национал, утка-зы-биле социалистг уран

чогаалда көргүстүнгөн бөгүгү амдырал-дыр деп

болзар.

Шинини кыжжикчилери азым-азым мөзү-шын-ларын илеретип турар. Турамык, чүвени алызын билбес болгаш хүн куурун болзар Деспикет, оон кадайы, хончу болгаш алымыраан өске чүве билбес Елене олар бир мөзүгүш. Оларын ол байдал чуртап орап бажымын иштинде безин иле. Уш-уудурум чүлөөр доладур салдыган бажын ишти оларын элзериңи сеткилге ааж-жок тааржыр. Оларын артистер Т. Намчыл бол-гаш В. Сонам-Банир эки ойнадылар. Ылангыя В. Сонам-Банирин ойнааны шипин мадырымды алыс мөзүтүн, иштинде калдыг туруштуун он-загай илзэ-биле көргүзүп шыдаан. Деспикет дээрин чашпаа чоруну-биле амдыралдын оруун амырар, азы-бүрү, эрге-дужалдыг кижилер-би-ле чокшалажып, оларын-биле өнүктөп ал-гаш, оларын нуру-биле амдыралын бодап чо-руур.

Райкүсум амдылажыкчы Маспыкай—шинин кол кыжжикчин. Чад-ла школа дооскан уругун коя сөстөр-биле төрөдип тургаш, кадай кымы алыр. Ынчалза-даа оон сөстери амдырал-биле бадыткалганнар: ол кадайын бажында үндү-рүсөөс, хей-инти ажыл, ылангыя бот-тыамы-гыр уран чүзү белеткеллик чорутпас, а чорудуп-каш, удушка хүнел, ахтыт херге карзын турар.

Ол бугу чүлөөр бистин амдыралыкка туруп болур. Шинап-ла, уран чүзү белеткел дээр-ге, чамдык өг-бүдесерге мичаар кыстур таарыл-галар тургузар болур ийи. Бо ролдарын арти-стер А. Тавакай болгаш С. Бегзи чедикшик-нин ойнааны демдээлзес аргажок.

Бо шин өрөңдөп, ылангыя аныяктарга сур-гаалыг чогаал болур. Оон дыл-домла уран чеч-кен. Ынчалза-даа чептестер чок деп болбас. Бир-ле дугайында шинин ийи хамнаан өйүн эртер узап берген. Ол дээрге шинде кирсе чо-гуру ажылкыг чүлөөлери калып-кызыр арга чок болганы ол эвес, а үрүмек, чугула эвес ха-чедикшиктер көвүлде бергенде болган. Ча-жекке ап сөгдээрге, уран чүзү белеткеллик чам-дык дугайлар көргүзери албан эвес деп бо-лар мен. Шинин кол утказынга чамдык ырлар-нын хамарылгасы өвөш.

Чамдык ойнакчыларын дугайында каш сөс. Колхозта парторг Анараттин ролон артист А. Лаптаң арай чедикче чок ойнаан. Калың-даа грим чок, хевир безин солугай ойнааны көрүк-чүлери кууд көргөсн ол шыкаш сагындар. Артист Монгалбин бо уаалда база бодунуң та-лантымынга чедир ойнааган.

Нитиңи-биле шини багай эвес ойнааны дээш, Тываның хөгжүм-ши театрынык артистеринг ар-зыччилер өөрүп четтиргени илереткенер.

Т. Токидуп.

Редактор Н. К. КУДАНИ.

ШЫНЫҢ НОМЧУКЧУЛАРЫ

1965 чылдың ийги чартында солунуң чагылдазы үРГҮЛЧҮЛӨП ТУРАП

ЧАГЫДЫЛГАНЫҢ ӨРТЭЭ:

6 айда — 3 рубль.
3 айда — 1 рубль 50 коп.

ЧАГЫДЫЛГАНЫ ХАРЫЗЛАНЫҢ БҮГҮ-ЛЕ САЛБЫ-ЛАРЫ, ХӨЙ-НИЯТНЫҢ СОЛУН ТАРАДЫКЧЫЛАРЫ ОЮЗПЕЧАТЫҢ, КНОСКИЛЕРИ ХҮЛЭЭП АП ТУРАП

СОЛУНУҢ ЧАГЫДЫП АЛЫРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР,

О Р Г У М Н О М Ч У К Ч У Л А Р

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Кызыл, Шетинкил — Бравченко кулумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРИ: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларыны 35-24, 25-38, харысалгалык секретарын 23-35, партияж амырал калдыгыны 23-54, агитация болгаш пропаганда база кезде ажал-агыг калдыгыны 37-13, үлөтүр калдыгыны 22-64, чага, ажылчы болгаш кезде корреспонденттер база совет тургузу болгаш амырал калдыгыны 21-27, иштиңи информация калдыгыны 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 21-47, 27-41. Солун калып баарганга 32-75 телефонча долгаар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелин чанында паралага аргелелин типографиялы.

ТС—00629.